

ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการดำเนินการทางวินัยแก่ข้าราชการในราชการบริหารส่วนภูมิภาค

กิตติสุข วรสิทธิ์¹

รองศาสตราจารย์ ดร. อภิญา เลื่อนฉวี²

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ มีวัตถุประสงค์ในการศึกษาเกี่ยวกับการดำเนินการทางวินัยตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 และพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551 โดยเฉพาะที่เกี่ยวกับอำนาจในการดำเนินการทางวินัย การมอบอำนาจในการดำเนินการทางวินัย และองค์การในการตรวจสอบการดำเนินการทางวินัยในหน่วยงาน โดยศึกษาทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับหลักความเป็นนิติบุคคลในทางมหาชน หลักความเสมอภาคในทางกฎหมาย รวมถึงสิทธิในกระบวนการยุติธรรม รวมทั้งได้ศึกษากฎหมายของต่างประเทศในระบบกฎหมายลายลักษณ์อักษรและระบบกฎหมายจารีตประเพณี ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการทางวินัย และกฎหมายของไทยที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการทางวินัย ข้าราชการที่สังกัดส่วนกลางแต่ไปปฏิบัติหน้าที่ในส่วนภูมิภาค ตลอดจนวิเคราะห์ปัญหาที่เกิดขึ้นจากกฎหมายไทย เพื่อศึกษาแนวทางในการนำมาปรับใช้เพื่อแก้ไขปัญหาที่เหมาะสมและสามารถแก้ไข ปัญหาที่เกิดจากกฎหมายในประเทศไทย

จากการศึกษา พบว่า เกิดปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการบังคับใช้พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 และพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551 ซึ่งกฎหมายทั้งสองฉบับมีการกำหนดหลักเกณฑ์ที่ให้อำนาจในการดำเนินการทางวินัยไว้ดังนี้ 1) ปัญหาทางกฎหมายของการบังคับใช้พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 โดยผู้ว่าราชการจังหวัดในกรณีการดำเนินการทางวินัยแก่ข้าราชการระดับต่ำกว่าชำนาญการพิเศษที่สังกัดราชการบริหารส่วนภูมิภาค 2) ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการมอบอำนาจตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 ให้กับผู้ว่าราชการจังหวัดในการบังคับใช้กระบวนการทางวินัยกับข้าราชการที่ต่ำกว่าชำนาญการพิเศษในราชการบริหารส่วนภูมิภาคที่ไม่สอดคล้องกับหลักความเสมอภาค 3) ปัญหาทางกฎหมายของการพิจารณาตรวจสอบการดำเนินการทางวินัยกรณีร้ายแรงของ อ.ก.พ. กรม และ อ.ก.พ. จังหวัดที่ไม่สอดคล้องกับสิทธิในกระบวนการยุติธรรม จากปัญหาที่กล่าวมาข้างต้น ส่งผลให้การดำเนินการทางวินัยกับข้าราชการ

¹ นักศึกษาหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ ปรีดี พนมยงค์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

² ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ที่มีระดับต่ำกว่าชำนาญการพิเศษ ที่สังกัดส่วนกลางแต่ไปปฏิบัติหน้าที่ในส่วนภูมิภาค ขาดความชัดเจน มีการเลือกปฏิบัติของผู้มีอำนาจ รวมถึงมีองค์กรตรวจสอบการดำเนินการทางวินัยแตกต่างกัน ก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรม และไม่สามารถเป็นแนวทางให้กับผู้ปฏิบัติในการดำเนินการทางวินัยได้ อีกทั้งยังส่งผลต่อผู้ถูกดำเนินการทางวินัยที่นอกจากถูกกระทบสิทธิจากการดำเนินการทางวินัยแล้วยังถูกกระทบสิทธิจากขั้นตอนของระเบียบกฎหมายของส่วนราชการที่กำหนดไว้อย่างไม่เหมาะสมอีกด้วย

ดังนั้น ผู้วิจัยเห็นควรนำแนวคิด ทฤษฎี หรือหลักการตามกฎหมายต่างประเทศ เช่น สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี สาธารณรัฐฝรั่งเศส ญี่ปุ่น สหรัฐอเมริกา และเครือรัฐออสเตรเลีย มาปรับใช้กับประเทศไทยเพื่อให้สามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างเหมาะสม เพื่อหาแนวทางที่เหมาะสมกับประเทศไทย ซึ่งประเทศไทยควรมีการแก้ไขเพิ่มเติม พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 มาตรา 57 (9) ให้มีการกำหนดอำนาจของผู้ว่าราชการจังหวัดในการดำเนินการทางวินัยข้าราชการที่สังกัดส่วนกลางแต่ไปปฏิบัติหน้าที่ในส่วนภูมิภาค โดยให้มีแต่อำนาจในการดำเนินการสืบสวนหาข้อเท็จจริงอันเป็นขั้นตอนแรกก่อนนำไปสู่การดำเนินการสอบสวนทางวินัย หรือให้มีอำนาจในการดำเนินการทางวินัยกับข้าราชการในสังกัดเดียวกับผู้ว่าราชการจังหวัดเท่านั้น ไม่รวมถึงข้าราชการสังกัดหน่วยงานอื่นที่ไปปฏิบัติหน้าที่ในส่วนภูมิภาค และไม่ต้องมีการมอบอำนาจให้ผู้ว่าราชการจังหวัดในการดำเนินการทางวินัยกับข้าราชการที่สังกัดส่วนกลางแต่ไปปฏิบัติหน้าที่ในส่วนภูมิภาค และควรมีการแก้ไขเพิ่มเติม พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551 โดยกำหนดให้ อ.ก.พ. กระทรวงเพียงองค์กรเดียวในการพิจารณาการดำเนินการทางวินัยทั้งอย่างร้ายแรงและอย่างไม่ร้ายแรง และเมื่อผลการพิจารณาของ อ.ก.พ. กระทรวง มีมติเป็นประการใดแล้ว หากผู้ถูกลงโทษไม่เห็นด้วยก็ให้อุทธรณ์ต่อ ก.พ.ค. ได้ทันที เพื่อที่จะสามารถแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในประเทศไทยได้อย่างยั่งยืนสืบไป

1. บทนำ

จากการศึกษา พบว่า เกิดปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการดำเนินการทางวินัยกับข้าราชการระดับต่ำกว่าชำนาญการพิเศษที่สังกัดส่วนกลางแต่ไปปฏิบัติราชการในส่วนภูมิภาคในประเทศไทย 3 ประการ ดังนี้

1.1 ปัญหาทางกฎหมายของการบังคับใช้พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 โดยผู้ว่าราชการจังหวัดในกรณีการดำเนินการทางวินัยแก่ข้าราชการระดับ ต่ำกว่าชำนาญการพิเศษที่สังกัดราชการบริหารส่วนภูมิภาค

จากการศึกษาพบว่า กฎหมายที่ให้อำนาจที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการทางวินัยของผู้ว่าราชการจังหวัดนั้น คือ พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 มาตรา 57 ได้มีการกำหนดอำนาจผู้ว่าราชการจังหวัดในส่วนที่เกี่ยวกับอำนาจในการดำเนินการทางวินัยกับข้าราชการในส่วนภูมิภาคนั้น ซึ่งหมายความว่ารวมถึงข้าราชการที่มีระดับต่ำกว่าชำนาญการพิเศษ ที่สังกัดส่วนกลางแต่ไปปฏิบัติหน้าที่

ในส่วนภูมิภาคด้วย และขณะเดียวกันพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551 ซึ่งเป็นกฎหมายที่บัญญัติเกี่ยวกับการดำเนินการทางวินัยกับข้าราชการทุกประเภททุกระดับและทุกพื้นที่ไว้โดยเฉพาะการที่ข้าราชการที่มีระดับต่ำกว่าชำนาญการพิเศษ ที่สังกัดราชการบริหารส่วนกลาง ซึ่งมีอธิบดีหรือปลัดกระทรวงซึ่งเป็นผู้บังคับบัญชา เมื่อข้าราชการที่มีระดับต่ำกว่าชำนาญการพิเศษดังกล่าวถูกส่งให้ไปปฏิบัติหน้าที่ในส่วนภูมิภาค แล้วมีการกระทำความผิดทางวินัยเกิดขึ้น กฎหมายได้ให้อำนาจผู้บังคับบัญชาที่ข้าราชการผู้นั้นสังกัดในราชการบริหารส่วนกลาง มีอำนาจในการดำเนินการทางวินัยกับข้าราชการดังกล่าวอยู่แล้ว แต่พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 ก็ยังให้อำนาจผู้ว่าราชการจังหวัดซึ่งเป็นผู้บังคับบัญชาที่รับผิดชอบราชการบริหารส่วนภูมิภาคที่สามารถจะดำเนินการทางวินัยได้เช่นกัน จะเห็นได้ว่าการที่ผู้มีอำนาจในการดำเนินการทางวินัยได้อาศัยอำนาจตามกฎหมายที่แตกต่างกัน ย่อมเกิดเป็นความทับซ้อนของอำนาจ จึงเกิดปัญหาว่าอำนาจที่ซ้อนกันนั้น มีผลกระทบต่อผู้ถูกดำเนินการทางวินัยโดยตรง เมื่อเป็นเช่นนี้สิ่งที่ตามมาคือ ผู้ว่าราชการจังหวัด สามารถเลือกปฏิบัติ ได้ว่าจังหวัดนี้จะดำเนินการเองหรือจะปฏิเสธไม่ดำเนินการเองก็ได้ กรณีใดที่ไม่ดำเนินการเองก็ยังเป็นอำนาจของปลัดกระทรวงกับอธิบดีพื้นที่ การที่มีช่องว่างให้กระทำได้เช่นนี้ย่อมทำให้การดำเนินการทางวินัยในลักษณะนี้ปราศจากมาตรฐานและความเที่ยงธรรมกับผู้ถูกดำเนินการทางวินัย

1.2 ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการมอบอำนาจตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 ให้กับผู้ว่าราชการจังหวัดในการบังคับใช้กระบวนการทางวินัยกับข้าราชการ ที่ต่ำกว่าชำนาญการพิเศษในราชการบริหารส่วนภูมิภาคที่ไม่สอดคล้องกับหลักความเสมอภาค

จากการศึกษาพบว่า ภายใต้พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 มาตรา 57 (9) การดำเนินการทางวินัยที่ปลัดกระทรวงหรืออธิบดีที่เป็นผู้บังคับบัญชาในส่วนกลางสามารถมอบอำนาจในการดำเนินการทางวินัยให้กับผู้ว่าราชการจังหวัดที่เป็นผู้บังคับบัญชาในส่วนภูมิภาคดำเนินการทางวินัยกับข้าราชการที่มีระดับต่ำกว่าชำนาญการพิเศษ แต่ขณะเดียวกันปลัดกระทรวงหรืออธิบดีจะมอบอำนาจให้ผู้ใดสามารถดำเนินการทางวินัย ก็สามารถมอบอำนาจให้กับผู้ใดบังคับบัญชาที่มีระดับต่ำลงมานั้นภายใต้พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551 มาตรา 90 วรรคสาม ซึ่งการกำหนดเช่นนี้ก็ไม่ได้เป็นการคัดอำนาจตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน กล่าวคือ หากไม่ได้มีการมอบอำนาจตามมาตรา 90 วรรคสาม ก็ยังสามารถมอบอำนาจได้ตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน การมอบอำนาจให้ดำเนินการทางวินัยเช่นนี้ย่อมก่อให้เกิดปัญหาว่าการมอบอำนาจใด จะสอดคล้องและเหมาะสมกับการบริหารงานบุคคลในปัจจุบันในเรื่องของการดำเนินการทางวินัยกับข้าราชการที่มีระดับต่ำกว่าชำนาญการพิเศษที่สังกัดส่วนกลางแต่ไปปฏิบัติหน้าที่ในส่วนภูมิภาค เพราะไม่ว่าจะมีพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551 ให้อำนาจในการมอบอำนาจไว้โดยเฉพาะแล้ว แต่ก็ยังคงมีพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 ที่ยังคงมอบอำนาจได้อีก ส่งผลให้เป็นปัญหาสำหรับ

ผู้ที่มีหน้าที่ในการดำเนินการทางวินัยและผู้ถูกกล่าวหาเอง อาจไม่ได้รับความเป็นธรรมหรือเลือกปฏิบัติได้ หรือแต่ละหน่วยงานอาจจะมีการมอบอำนาจที่แตกต่างกันออกไปได้ เพราะการอาศัยกฎหมายฉบับใดฉบับหนึ่ง มอบอำนาจไปแล้ว ผลที่ตามมาคือ ผู้มีอำนาจในการดำเนินการทางวินัยจะแตกต่างกันเพราะกฎหมายในเรื่อง การมอบอำนาจให้ดำเนินการทางวินัยยังไม่มี ความชัดเจน และไม่ เป็นไปตามหลักความเสมอภาค

1.3 ปัญหาทางกฎหมายของการพิจารณาตรวจสอบการดำเนินการทางวินัยกรณีร้ายแรงของ อ.ก.พ. กรม และ อ.ก.พ. จังหวัดที่ไม่สอดคล้องกับสิทธิในกระบวนการยุติธรรม

จากการศึกษาพบว่า กฎหมายที่กำหนดให้ มีองค์กรตรวจสอบการดำเนินการทางวินัยนั้นอยู่ใน พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551 ที่กำหนดให้ อ.ก.พ. กรม อ.ก.พ. จังหวัด มีหน้าที่ เกี่ยวกับการตรวจสอบสำนวนการสอบสวนทางวินัย กรณีที่คณะกรรมการสอบสวนหรือผู้แต่งตั้ง ตั้ง คณะกรรมการสอบสวนเห็นว่าข้าราชการที่มีระดับต่ำกว่าชำนาญการพิเศษที่สังกัดส่วนกลางแต่ไปปฏิบัติ หน้าที่ในส่วนภูมิภาคผู้ใดกระทำความผิดวินัยอย่างร้ายแรง ให้ส่งเรื่อง ให้ อ.ก.พ. กรม อ.ก.พ. จังหวัด หรือ อ.ก.พ. กระทรวง แล้วแต่กรณี เพื่อพิจารณา มีมติ และเมื่อมีมติเป็นประการใด ก็ให้ผู้บังคับบัญชา ดำเนินการตามนั้น ซึ่งการจะส่งเรื่องให้ อ.ก.พ. กรม หรือ อ.ก.พ. จังหวัด ได้นั้น จะต้องพิจารณาว่าตอนที่มีการ ส่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวน ใครคือผู้มีอำนาจในการแต่งตั้ง หากเรื่องนั้น ผู้บังคับบัญชาในส่วนกลาง แต่งตั้งก็ต้องรายงานต่อ อ.ก.พ. กรม หากเป็นการแต่งตั้งโดยผู้บังคับบัญชาในส่วนภูมิภาค ก็ต้องรายงานต่อ อ.ก.พ. จังหวัด การที่ อ.ก.พ. จังหวัด และ อ.ก.พ. กรม มีความแตกต่างกันในเรื่องของการพิจารณารายงานการ สอบสวนทางวินัยที่ปรากฏว่าเป็นความผิดทางวินัยอย่างร้ายแรงแล้ว ยังจะมีความแตกต่างกันในเรื่องขององค์ คณะในการพิจารณา รวมถึงระยะเวลาในการเริ่มการพิจารณาอาจพิจารณาไม่พร้อมกัน ซึ่งจะส่งผลต่อการออก คำสั่ง และระยะเวลาในการใช้สิทธิอุทธรณ์ของผู้ถูกลงโทษที่ไม่เห็นด้วยกับระดับโทษที่ถูกลงโทษนั้น โดยที่ สิทธิในการอุทธรณ์นั้นถือเป็นสาระสำคัญอันเป็นขั้นตอนภายในของฝ่ายปกครอง ก่อนที่ผู้ถูกลงโทษนั้นจะใช้ สิทธิอุทธรณ์ต่อไปยัง ก.พ.ค. อันเป็นหน่วยงานภายนอก ซึ่งการที่มีองค์กรในการวินิจฉัยในขั้นตอนแรกของ ฝ่ายปกครอง มากกว่า 1 องค์กร ในการพิจารณาตรวจสอบ ข้อมกระทบสิทธิของผู้ถูกลงโทษทางวินัยอย่าง ร้ายแรง

2. แนวคิด หลักการ และทฤษฎีทางกฎหมายมหาชนที่เกี่ยวกับการดำเนินการทางวินัย

2.1 หลักนิติบุคคลมหาชน

นิติบุคคลในกฎหมายมหาชน ได้แก่ นิติบุคคลที่อยู่ได้บังคับกฎหมายมหาชน ซึ่งตามกฎหมาย ไทยได้แก่ กระทรวง ทบวง กรม จังหวัด ราชการบริหารส่วนท้องถิ่น หน่วยงานอื่นๆ นอกจากหน่วยงานของ รัฐดังกล่าวแล้ว รัฐวิสาหกิจ ซึ่งถือว่าเป็นหน่วยงานของรัฐก็มีสถานะเป็นนิติบุคคลเช่นเดียวกับองค์กรของ รัฐบาล ส่วนหน่วยงานของรัฐบาลอื่นที่มีใช้ส่วนราชการและรัฐวิสาหกิจดังกล่าวแล้ว หากกฎหมาย

กำหนดให้เป็นนิติบุคคลก็ย่อมมีสถานะเป็นนิติบุคคล กรณีจังหวัด ที่กำหนดให้จังหวัดมีสถานะทางกฎหมาย เป็นนิติบุคคลตามกฎหมายมหาชนก็เนื่องจากกฎหมายประสงค์จะให้อิสระแก่ระบบราชการของจังหวัดโดยแยก ออกจากฝ่ายการเมือง เท่านั้น

2.2 หลักความเสมอภาคในทางกฎหมาย

หลักความเสมอภาคถือว่าเป็นหลักพื้นฐานของศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ ซึ่งมนุษย์ย่อมได้รับการรับรองและคุ้มครองจากกฎหมายอย่างเท่าเทียมกันในฐานะ ที่เป็นมนุษย์โดยมิต้องคำนึงถึงคุณสมบัติ อื่นๆ อาทิ เชื้อชาติ ศาสนา ภาษา ถิ่นกำเนิด เป็นต้น และขณะเดียวกันก็ถือว่าหลักความเสมอภาคนี้เป็น หลักที่ควบคุมมิให้รัฐใช้อำนาจของตนตามอำเภอใจโดยการใช้อำนาจของรัฐแก่กลุ่มบุคคลใดบุคคลหนึ่ง ดังนั้นหลักความเสมอภาคจึงเป็นหลักสำคัญในการรับรองและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนและ สามารถนำมาตรวจสอบการใช้อำนาจของรัฐไม่ว่าจะเป็นฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายบริหาร และฝ่ายตุลาการได้ ในปัจจุบันหลักความเสมอภาคได้รับการรับรองอย่าง ชัดแจ้งโดยถือว่าบุคคลย่อมมีความเสมอภาคที่จะได้รับการรับรองและคุ้มครองตาม กฎหมายอย่างเท่าเทียมกัน ซึ่งหมายถึง “หลักความเสมอภาคเบื้องต้นกฎหมาย” และรัฐธรรมนูญของรัฐเสรีประชาธิปไตยแทบทุกรัฐ ได้กำหนดให้ฝ่ายปกครองต้องปฏิบัติต่อบุคคลที่ เหมือนกันในสาระสำคัญอย่างเดียวกันและปฏิบัติต่อบุคคลที่แตกต่างกันในสาระสำคัญแตกต่างกันออกไปตาม ลักษณะเฉพาะของแต่ละคน การปฏิบัติต่อบุคคลที่เหมือนกันในสาระสำคัญแตกต่างกันก็ตีการปฏิบัติต่อบุคคล ที่แตกต่างกันในสาระสำคัญอย่างเดียวกันก็ดี ย่อมขัดต่อหลักความเสมอภาค

2.3 หลักสิทธิในกระบวนการยุติธรรม

การสอบสวนทางวินัยเป็นการพิจารณาทางปกครอง ตามความหมายของพระราชบัญญัติวิธี ปฏิบัติราชการทางปกครอง คำสั่งที่สั่งว่าผู้ถูกกล่าวหาว่าผิดวินัยถือเป็น “คำสั่งทางปกครอง” เพราะคำสั่ง ลงโทษทางวินัย เป็นการใช้อำนาจตามกฎหมายของเจ้าหน้าที่ที่มีผลกระทบต่อสถานภาพของสิทธิหน้าที่ ของบุคคล การแจ้งสิทธิให้มีทนายความเข้ามาในกระบวนการสอบสวนนั้น ถือเป็นสิทธิที่ผู้ถูกกล่าวหา มี สิทธิที่จะทราบได้ แต่ทั้งนี้ การไม่แจ้งสิทธิทนายความหรือที่ปรึกษาเข้ามาในกระบวนการสอบสวนทาง วินัยย่อมไม่มีผลกระทบต่อความสมบูรณ์ของคำสั่งลงโทษทางวินัย สิทธิในการมีทนายความถือเป็น “สิทธิพื้นฐาน” ในกระบวนการยุติธรรมที่รับรองไว้โดยบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญและกฎหมายวิธีพิจารณา ความต่างๆ ซึ่งนำมาปรับกับการพิจารณาทางปกครองในชั้นเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองได้

3. กฎหมายเกี่ยวกับการดำเนินการทางวินัยของต่างประเทศและประเทศไทย

3.1 กฎหมายเกี่ยวกับการดำเนินการทางวินัยของต่างประเทศ

3.1.1 สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี

การดำเนินการทางวินัย การลงโทษ และการอุทธรณ์ เจ้าหน้าที่ของรัฐในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี เป็นไปตามกฎหมายวินัยของสหพันธ์ (Bundesdisziplinarordnung-BDO) มีศาลวินัยซึ่งเป็นแผนกหนึ่งในศาลปกครองที่ทำหน้าที่วินิจฉัยความผิดวินัยในบางกรณี

กระบวนการลงโทษทางวินัย แบ่งได้เป็น 2 กรณี คือ กระบวนการพิจารณาแบบไม่เป็นทางการ และกระบวนการพิจารณาแบบเป็นทางการ

1) กระบวนการพิจารณาแบบไม่เป็นทางการ (มาตรา 26 BDO) กล่าวคือ ในกรณีที่มีข้อเท็จจริงที่ก่อให้เกิดความสงสัยว่าจะมีการกระทำความผิดที่เป็นโทษทางวินัยหรือไม่นั้น ให้ผู้บังคับบัญชาของข้าราชการผู้นั้นดำเนินการสอบสวนเพื่อให้เกิดความชัดเจน รวมถึงพิจารณาพฤติการณ์ที่มีความสำคัญนำไปสู่การลงโทษทางวินัย

2) กระบวนการพิจารณาแบบเป็นทางการ

การเริ่มต้นกระบวนการพิจารณาแบบเป็นทางการ เริ่มต้นด้วยการเสนอเรื่องของเจ้าหน้าที่ที่เริ่มเรื่องทางวินัย คำร้องในการเสนอเรื่องต่อศาลให้ส่งให้กับข้าราชการผู้นั้น และอัยการทางวินัยของสหพันธ์ด้วย ในส่วนของกระบวนการพิจารณาแบบเป็นทางการ แยกออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่เป็นการแสวงหาข้อเท็จจริงกับส่วนที่เป็นการพิจารณาในศาล โดยมาตรา 41 BDO กำหนดให้มีศาลวินัยของสหพันธ์ขึ้นสำหรับกระบวนการพิจารณาแบบเป็นทางการ

การอุทธรณ์

กระบวนการอุทธรณ์ของสหพันธ์มีทั้งแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ สำหรับกระบวนการพิจารณาแบบไม่เป็นทางการ หากข้าราชการประสงค์จะโต้แย้งคำสั่งลงโทษทางวินัย ให้โต้แย้งไปยังผู้บังคับบัญชาที่ออกคำสั่งดังกล่าวภายใน 2 สัปดาห์ นับจากได้รับคำสั่งดังกล่าว และผู้บังคับบัญชาที่รับเรื่องจะต้องส่งเรื่องไปยังผู้บังคับบัญชาสูงสุด หรือผู้บังคับบัญชาที่มีการกำหนดให้มีอำนาจในการวินิจฉัยเรื่องนั้นๆ ภายใน 1 สัปดาห์ เมื่อได้มีการวินิจฉัยอุทธรณ์คำโต้แย้งของราชการแล้ว หากการพิจารณาผู้นั้นยังไม่พอใจคำวินิจฉัยอุทธรณ์ก็อาจเสนอเรื่องไปยังศาลวินัยแห่งสหพันธ์ได้ภายในระยะเวลา 1 เดือน โดยศาลจะต้องเปิดโอกาสให้อัยการในเรื่องทางวินัยให้ความเห็นในเรื่องดังกล่าวด้วย

3.1.2 สาธารณรัฐฝรั่งเศส

ระบบวินัยและการลงโทษของสาธารณรัฐฝรั่งเศส มีดังนี้

1) องค์การกลางบริหารงานบุคคล คือ สภาชั้นสูงของข้าราชการของรัฐ ซึ่งในสาธารณรัฐฝรั่งเศสมีการจัดแบ่งข้าราชการออกเป็น 3 ประเภท คือ ข้าราชการของรัฐ ข้าราชการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

และข้าราชการในโรงพยาบาล ซึ่งแต่ละประเภทของข้าราชการจะมีองค์กรกลางบริหารงานบุคคลแยกต่างหากจากกัน สถานะสูงของข้าราชการของรัฐจะเป็นผู้ดูแลเรื่องการบริหารงานบุคคลของข้าราชการของรัฐเท่านั้น ไม่รวมถึงข้าราชการส่วนท้องถิ่น และข้าราชการในโรงพยาบาล ซึ่งคำว่าข้าราชการของรัฐ ครอบคลุมถึงข้าราชการของงานบริหารส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และข้าราชการในองค์การมหาชนของรัฐ ทำหน้าที่รับเรื่องร้องเรียนในปัญหาต่างๆ ที่เกี่ยวกับข้าราชการ เช่น เรื่องวินัย การเลื่อนตำแหน่ง การไล่ออกจากงาน ซึ่งกรณีนี้จะเป็นอำนาจของคณะกรรมการว่าด้วยการ รับเรื่องร้องเรียนเป็นผู้พิจารณา โดยกระบวนการพิจารณาจะต้องเป็นกระบวนการที่ให้คู่ความได้โต้แย้งกัน การใช้อำนาจในการดำเนินการทางวินัยขององค์กรอื่นๆ ที่มีผู้บังคับบัญชาในหน่วยงานหรือองค์กรผู้มีอำนาจบรรจุแต่งตั้งมักมีข้อจำกัดบางประการเสมอ เช่น ความเห็นขององค์กรนอกระบบบังคับบัญชามีได้มีผลบังคับผูกพันต่อผู้บังคับบัญชาหรือองค์กรผู้มีอำนาจลงโทษทางวินัยอย่างเคร่งครัด เป็นต้น ทั้งนี้ เนื่องจากการมอบอำนาจทางวินัยให้แก่องค์กรอื่นๆ ที่นอกเหนือไปจากผู้บังคับบัญชาหรือองค์กรผู้มีอำนาจบรรจุแต่งตั้งถือเป็นข้อยกเว้นเท่านั้น และด้วยลักษณะของโทษทางวินัยที่เป็นเพียงโทษภายในองค์กรใดองค์กรหนึ่งเท่านั้น การใช้องค์กรอื่นใช้อำนาจดังกล่าวอาจจะส่งผลเสียต่อระบบการบริหารงานบุคคลภายในองค์กรต่างๆ ได้

2) การอุทธรณ์ภายในฝ่ายปกครอง คำสั่งลงโทษทางวินัยถือเป็นคำสั่งทางปกครองที่มีผลบังคับทันที ข้าราชการผู้ถูกลงโทษมีสิทธิในการอุทธรณ์ใน 2 กรณี คือ

2.1 การอุทธรณ์ต่อผู้ออกคำสั่งลงโทษ หรืออุทธรณ์ต่อผู้บังคับบัญชาของผู้ออกคำสั่งลงโทษก็ได้ ผู้ออกคำสั่งลงโทษหรือผู้บังคับบัญชาของผู้ออกคำสั่งลงโทษมีอำนาจสั่งเพิกถอนคำสั่งลงโทษในกรณีที่คำสั่งลงโทษดังกล่าวไม่ชอบด้วยกฎหมาย หรือจะยืนยันคำสั่งลงโทษดังกล่าวก็ได้ แต่ไม่มีสิทธิเพิ่มโทษแต่ประการใด การอุทธรณ์ในกรณีนี้มีผลค่อนข้างน้อยและไม่ทำให้คำสั่งลงโทษสะดุดหยุดลงแต่ประการใด

2.2 การอุทธรณ์ภายในฝ่ายปกครอง ซึ่งใช้กับกรณีการสั่งลงโทษในกลุ่มที่สองขึ้นไป ข้าราชการผู้ถูกลงโทษทางวินัยอาจอุทธรณ์ต่อสถานะสูงของข้าราชการของรัฐได้ คณะกรรมการชุดนี้จะทำหน้าที่สอบสวนผู้ถูกลงโทษและพยานต่างๆ และจะทำความเห็นเสนอแนะต่อผู้ออกคำสั่งลงโทษทางวินัย โดยข้อเสนอแนะอาจจะเป็นการยืนยันคำสั่งลงโทษ หรือให้ความเห็นว่าควรลดโทษหรือยกเลิกโทษทางวินัยก็ได้ แต่ความเห็นดังกล่าวไม่ผูกพันผู้มีอำนาจออกคำสั่งลงโทษแต่ประการใด การอุทธรณ์นี้ศาลปกครองไม่ถือว่าเป็นขั้นตอนที่บังคับก่อนที่จะไปฟ้องศาลปกครองได้

3.1.3 ประเทศญี่ปุ่น

ระบบวินัยของประเทศญี่ปุ่น เป็นไปตาม National Public Service Law โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1) มีองค์กรที่มีหน้าที่ในการบริหารงานบุคคลด้านวินัย ได้แก่ National Personnel Authority (NPA) เป็นองค์กรกลางบริหารงานบุคคลของรัฐบาลญี่ปุ่นจัดตั้งขึ้นภายใต้อำนาจของคณะรัฐมนตรี ซึ่ง NPA ปฏิบัติหน้าที่ในฐานะองค์กรอิสระ แต่อยู่ภายใต้การควบคุมของคณะรัฐมนตรี มีหน้าที่เกี่ยวกับการให้คำแนะนำในการพัฒนาฝ่ายบุคคล เช่น การสอบบุคคลเข้ารับราชการ การแต่งตั้ง การกำหนดโทษทางวินัย การร้องทุกข์ และอื่นๆ ที่เกี่ยวกับการรักษาความเป็นธรรมในการบริหารงานบุคคลและคุ้มครองผลประโยชน์ของข้าราชการ

2) ระบบการอุทธรณ์ ข้าราชการมีสิทธิอุทธรณ์ในเรื่องเกี่ยวกับการลดเงินเดือน การลดตำแหน่ง การพักราชการ การให้ออก หรือการลงโทษทางวินัย ซึ่งข้าราชการที่ประสงค์จะอุทธรณ์ต้องยื่นคำขออุทธรณ์ ต่อ NPA ภายใน 60 วัน นับจากวันที่ถัดจากวันที่ข้าราชการได้รับคำบอกกล่าวเป็นหนังสือ

3.1.4 สหรัฐอเมริกา

ระบบวินัยและการลงโทษของสหรัฐอเมริกานั้น จะเป็นไปตาม Civil Service Reform Act 1978 นั้น มีองค์กรกลางบริหารงานบุคคลด้านวินัย เพราะรูปแบบการปกครองของสหรัฐอเมริกาเองที่ทำให้ในแต่ละมลรัฐ (States) หรือหน่วยการปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นของสหรัฐอเมริกา จะมีระบบงานของรัฐและระบบการบริหารงานบุคคลด้านวินัยที่ต่างกันไปในแต่ละหน่วยการปกครองนั้น ๆ ในส่วนของรัฐบาลกลาง (Federal) จะมีองค์กรกลางที่มีหน้าที่ในการบริหารงานบุคคลด้านวินัยของสหรัฐอเมริกา ได้แก่

(1) สำนักงานการบริหารงานบุคคล (Office of Personal Management) มีหน้าที่ดูแลข้าราชการและกำลังคนภาครัฐ

(2) การแรงงานสัมพันธ์แห่งชาติ (The Federal Labor Management) มีหน้าที่ดูแลในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับเรื่องแรงงานสัมพันธ์ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ และ

(3) คณะกรรมการพิทักษ์ระบบคุณธรรม หรือ Merit System Protection Board (MSPB) เป็นองค์กรอิสระของรัฐบาล (Independent Government Agency) แต่มีการดำเนินงานคล้ายกับรูปแบบของศาล ทำหน้าที่เหมือนผู้พิทักษ์ระบบคุณธรรมในระบบราชการของสหรัฐอเมริกา

หน้าที่ในการพิจารณาคดีเกี่ยวกับวินัยข้าราชการพลเรือนนั้น ไม่ใช่เป็นหน้าที่ของคณะกรรมการพิทักษ์ระบบคุณธรรม ทุกกรณี แต่ต้องเป็นกรณีที่มีการอุทธรณ์คำวินิจฉัยซึ่ง The Civil Service Commission ได้พิจารณาแล้วหรือเกิดจากการริเริ่มพิจารณาของคณะกรรมการเอง แต่ต้องเป็นกรณีที่มิสาเหตุจากการกระทำตามที่ The Civil Service Reform Act 1978 กำหนดไว้เท่านั้นคดีที่อาจอุทธรณ์ต่อ Merit System Board ส่วนใหญ่เป็นการอุทธรณ์ของหน่วยงานต่างๆ ในเรื่องเกี่ยวกับการโยกย้าย ถูกพักงานเกิน 14 วัน การลดขั้นเงินเดือน และการพักงาน 30 วันหรือน้อยกว่านั้น นอกจากนั้น ยังอาจเป็นการอุทธรณ์คำตัดสินของ Office of Personal Management ในเรื่องเกี่ยวกับการออกจากราชการ การเลื่อนขั้น โดยเกณฑ์ความสามารถในการปฏิบัติงาน

หรือการลดชั้น การไม่เพิ่มขึ้นเงินเดือน การดำเนินการจ้างงานของ Office of Personal Management การปฏิเสธการรับเข้าทำงานใหม่ และการเลิกจ้างพนักงานที่อยู่ในช่วงทดลองงาน

3.1.5 สหราชอาณาจักร

ระบบวินัยของสหราชอาณาจักร ในปัจจุบันนั้น จะอยู่ภายใต้ The Civil Service Management Code มีดังนี้

1) องค์การกลางบริหารงานบุคคลด้านวินัย

ได้แก่ คณะกรรมการข้าราชการพลเรือน หรือ The Civil Service Commissioners มีหน้าที่ในการได้สวนและวินิจฉัยอุทธรณ์ในกรณีที่เกี่ยวข้องกับเรื่องธรรมเนียมปฏิบัติ ความผิดของข้าราชการ ในกรณีที่ไม่อาจแก้ไขได้ด้วยกระบวนการภายในองค์กรนั้นเองและ มีการส่งเรื่องมายังคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน

2) กระบวนการลงโทษทางวินัย

การริเริ่มกระบวนการทางวินัยเป็นหน้าที่ของหน่วยงานต้นสังกัด คำวินิจฉัยเรื่องวินัยต้องกระทำโดยข้าราชการที่มีตำแหน่งสูงกว่าข้าราชการที่ถูกพิจารณาอย่างน้อย 1 ชั้น และการอุทธรณ์ต้องพิจารณาโดยข้าราชการที่มีตำแหน่งสูงกว่าข้าราชการที่พิจารณาวินัยอย่างน้อย 1 ชั้น และในกรณีที่เกินไปได้ ผู้พิจารณาอุทธรณ์ต้องมีความเป็นอิสระจากผู้พิจารณาวินัยในชั้นต้นด้วย การวินิจฉัยวินัยเกี่ยวกับปลัดกระทรวง หรืออธิบดี หรือเทียบเท่าต้องกระทำโดย Head of Home Civil Service หลังจากได้ปรึกษากับรัฐมนตรีว่าการกระทรวงนั้นหรือนายกรัฐมนตรีแล้ว

3) ระบบอุทธรณ์

มีคณะกรรมการพิจารณาอุทธรณ์ข้าราชการพลเรือน (The Civil Service Appeal Board) คณะกรรมการพิจารณาอุทธรณ์ข้าราชการพลเรือน ที่เป็นองค์กรอิสระ

3.1.6 เครือรัฐออสเตรเลีย

ระบบวินัยฯ ของเครือรัฐออสเตรเลียนั้น จะเป็นไปตาม Public Service Act 1999 โดยมีองค์กรกลางบริหารงานบุคคลด้านวินัย คือ The Australian Public Service Commission (APSC) เป็นองค์กรที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานบุคคลด้านวินัยของเครือรัฐออสเตรเลียน

การดำเนินการทางวินัยกับข้าราชการแยกออกเป็น 2 กรณี คือ กระบวนการลงโทษข้าราชการที่ดำรงตำแหน่งปลัดกระทรวง (Secretary of Department) และกระบวนการลงโทษข้าราชการที่ดำรงตำแหน่งอื่น

การดำเนินการลงโทษข้าราชการที่ดำรงตำแหน่งปลัดกระทรวง กล่าวคือ เมื่อได้รับการร้องเรียนหรือมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าปลัดกระทรวงกระทำผิดวินัยรัฐมนตรีผู้กำกับดูแลหน่วยงานดังกล่าวอาจแจ้งข้อหาให้ปลัดกระทรวงผู้นั้นทราบ พร้อมทั้งมีคำสั่งพักราชการ และกรณีการดำเนินการลงโทษข้าราชการที่

ดำรงตำแหน่งอื่น กล่าวคือ ในกรณีที่เจ้าหน้าที่ที่ได้รับมอบอำนาจจากปลัดกระทรวงให้เป็นผู้มีอำนาจดำเนินการทางวินัยแก่ข้าราชการในสังกัด (ซึ่งในที่นี้ขอเรียกโดยย่อว่า “ผู้มีอำนาจสั่งลงโทษ”) เห็นว่าข้าราชการในสังกัดผู้ใดกระทำผิดวินัย หากผู้มีอำนาจสั่งลงโทษเห็นว่ายังไม่สมควรดำเนินการทางวินัยแก่ข้าราชการผู้นั้น ให้แนะนำหรือตักเตือน (counsel) แต่หากผู้มีอำนาจสั่งลงโทษเห็นว่าควรดำเนินการทางวินัยแก่ข้าราชการผู้นั้น ให้มีหนังสือลงลายมือชื่อของผู้มีอำนาจสั่งลงโทษเพื่อแจ้งข้อกล่าวหาให้ข้าราชการผู้นั้นทราบ

3.2 กฎหมายเกี่ยวกับการดำเนินการทางวินัยของประเทศไทย

ในส่วนที่เกี่ยวกับอำนาจในการดำเนินการทางวินัย การมอบอำนาจการดำเนินการทางวินัย และองค์กรตรวจสอบการดำเนินการทางวินัย มีรายละเอียด ดังนี้

3.2.1 พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 ได้กำหนดอำนาจของผู้ว่าราชการจังหวัดในส่วนที่เกี่ยวกับการดำเนินการทางวินัย ไว้ในมาตรา 57 (9) บรรจุ แต่งตั้ง ให้บำเหน็จ และลงโทษข้าราชการส่วนภูมิภาคในจังหวัดตามกฎหมาย และตามที่ปลัดกระทรวง ปลัดทบวง หรืออธิบดีมอบหมาย

3.2.2 พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551 ได้กำหนดอำนาจผู้บังคับบัญชาที่มีอำนาจเกี่ยวกับการดำเนินการทางวินัย การมอบอำนาจในการดำเนินการทางวินัย และองค์กรตรวจสอบการดำเนินการทางวินัย ดังนี้

1) อำนาจของผู้บังคับบัญชาในการดำเนินการทางวินัย ได้แก่

(1) การบรรจุและแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งประเภทวิชาการ ระดับปฏิบัติการ ชำนาญการ ตำแหน่งประเภททั่วไประดับปฏิบัติงาน ชำนาญงาน และอาวุโส ให้อธิบดีผู้บังคับบัญชา หรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมายจากอธิบดีผู้บังคับบัญชา เป็นผู้มีอำนาจสั่งบรรจุและแต่งตั้ง

(2) การบรรจุและแต่งตั้งตามมาตรา 53 และการย้ายตามมาตรา 63 ให้ดำรงตำแหน่งตาม (9) ซึ่งไม่ใช่ตำแหน่งประเภททั่วไประดับทักษะพิเศษและตำแหน่ง (10) ในราชการบริหารส่วนภูมิภาค ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดผู้บังคับบัญชา เป็นผู้มีอำนาจสั่งบรรจุและแต่งตั้ง

2) การมอบอำนาจในการดำเนินการทางวินัย

เมื่อมีการกล่าวหาหรือกรณีเป็นที่สงสัยว่าข้าราชการพลเรือนสามัญผู้ใดกระทำผิดวินัย ให้ผู้บังคับบัญชามีหน้าที่ต้องรายงานให้ผู้บังคับบัญชาซึ่งมีอำนาจสั่งบรรจุตามมาตรา 57 ทราบโดยเร็ว และให้ผู้บังคับบัญชาซึ่งมีอำนาจสั่งบรรจุตามมาตรา 57 ดำเนินการโดยเร็วด้วยความยุติธรรมและโดยปราศจากอคติ

ผู้บังคับบัญชาหรือผู้บังคับบัญชาซึ่งมีอำนาจสั่งบรรจุตามมาตรา 57 ผู้ใดละเลย ไม่ปฏิบัติหน้าที่ตามวรรคหนึ่ง หรือปฏิบัติหน้าที่โดยไม่สุจริตให้ถือว่าผู้นั้นกระทำผิดวินัย

อำนาจหน้าที่ของผู้บังคับบัญชาซึ่งมีอำนาจสั่งบรรจุตามมาตรา 57 ตามหมวดนี้ ผู้บังคับบัญชาซึ่งมีอำนาจสั่งบรรจุตามมาตรา 57 จะมอบหมายให้ผู้บังคับบัญชาระดับต่ำลงไปปฏิบัติแทนตามหลักเกณฑ์ที่ ก.พ. กำหนดก็ได้

2.3 องค์การตรวจสอบการดำเนินการทางวินัย

กรณีข้าราชการพลเรือนสามัญผู้ใดกระทำความผิดวินัยอย่างร้ายแรงให้ลงโทษปลดออกหรือไล่ออกตามความร้ายแรงแห่งกรณี ถ้ามีเหตุอันควรลดหย่อนจะนำมาประกอบการพิจารณาลดโทษก็ได้ แต่ห้ามมิให้ลดโทษลงต่ำกว่าปลดออก

ในกรณีที่คณะกรรมการสอบสวนหรือผู้แต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวน เห็นว่าข้าราชการพลเรือนสามัญผู้ใดกระทำความผิดวินัยอย่างร้ายแรง ให้ผู้บังคับบัญชาส่งเรื่องให้ อ.ก.พ. จังหวัด อ.ก.พ. กรม หรือ อ.ก.พ. กระทรวง ซึ่งผู้ถูกกล่าวหาสังกัดอยู่ แล้วแต่กรณี พิจารณา เมื่อ อ.ก.พ. ดังกล่าวมีมติเป็นประการใด ให้ผู้บังคับบัญชาซึ่งมีอำนาจสั่งบรรจุ สั่งหรือปฏิบัติให้เป็นไปตามนั้น

4. วิเคราะห์ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการดำเนินการทางวินัย

4.1 ปัญหาทางกฎหมายของการบังคับใช้พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 โดยผู้ว่าราชการจังหวัดในกรณีการดำเนินการทางวินัยแก่ข้าราชการระดับต่ำกว่าชำนาญการพิเศษที่สังกัดราชการบริหารส่วนภูมิภาค

ปัจจุบันการดำเนินการทางวินัยของส่วนราชการต่างๆที่มีการกระจายอำนาจไปยังราชการบริหารส่วนภูมิภาคตามภารกิจและอำนาจหน้าที่ซึ่งข้าราชการประเภทต่างๆ ไปปฏิบัติหน้าที่ประจำอยู่ในจังหวัดต่างๆ ซึ่งเป็นราชการบริหารส่วนภูมิภาค โดยอำนาจหน้าที่ภายในจังหวัดของผู้ว่าราชการจังหวัดที่รับนโยบายจากส่วนกลาง มาปฏิบัติภายในพื้นที่จังหวัดของตนเอง และยังมีอำนาจอื่นๆ เช่น การบริหารราชการตามที่ราชการส่วนกลางมอบหมายหรือสั่งการ การกำกับดูแลการปฏิบัติราชการอันมิใช่ราชการส่วนภูมิภาคของข้าราชการที่ประจำอยู่ในจังหวัดนั้นๆ ให้ปฏิบัติราชการเป็นไปตามระเบียบกฎหมาย ฯลฯ เป็นต้น สำหรับผู้มีอำนาจในการดำเนินการทางวินัยยังคงใช้อำนาจตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 และพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551 ในการดำเนินการทางวินัยกับข้าราชการที่มีระดับต่ำกว่าชำนาญการพิเศษที่ไปปฏิบัติหน้าที่ในราชการในส่วนภูมิภาค ซึ่งกฎหมายทั้ง 2 ฉบับนี้ ต่างให้อำนาจในการดำเนินการทางวินัยกับข้าราชการดังกล่าวได้ถึง 2 คน นั่นคือ ทั้งผู้ว่าราชการจังหวัดที่เป็นผู้บังคับบัญชาในส่วนภูมิภาคและปลัดกระทรวงหรืออธิบดีที่เป็นผู้บังคับบัญชาในส่วนกลาง

จากการศึกษาพบว่า พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 ได้มีการบัญญัติเกี่ยวกับอำนาจของผู้ว่าราชการจังหวัดในส่วนที่เกี่ยวกับการดำเนินการทางวินัยไว้ว่ามีอำนาจในการบรรจุ

แต่งตั้ง ให้บำเหน็จและลงโทษข้าราชการส่วนภูมิภาคในจังหวัดตามกฎหมาย และตามที่ปลัดกระทรวง ปลัดทบวง หรืออธิบดีมอบหมาย นอกจากนี้ ยังมีพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551 ที่กำหนดให้อำนาจการดำเนินการทางวินัยเป็นอำนาจของผู้มีอำนาจสั่งบรรจุ ซึ่งในหมวดของการดำเนินการทางวินัยได้บัญญัติไว้ในมาตรา 90 ว่า เมื่อมีการกล่าวหาหรือมีกรณีเป็นที่สงสัยว่าข้าราชการพลเรือนสามัญ ผู้ใดกระทำความผิดวินัย ให้ผู้บังคับบัญชามีหน้าที่ต้องรายงานให้ผู้บังคับบัญชาซึ่งมีอำนาจสั่งบรรจุตามมาตรา 57 ทราบโดยเร็ว และให้ผู้บังคับบัญชาซึ่งมีอำนาจสั่งบรรจุตามมาตรา 57 ดำเนินการตามพระราชบัญญัตินี้ โดยเร็วด้วยความยุติธรรมและโดยปราศจากอคติ

จากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่า กฎหมายทั้งสองฉบับมีความซ้ำซ้อนกันเอง พระราชบัญญัติ ระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 ก็มุ่งให้อำนาจผู้ว่าราชการจังหวัดในฐานะผู้บังคับบัญชาในส่วนภูมิภาค ดำเนินการกับข้าราชการในส่วนภูมิภาคได้ เพราะกฎหมายฉบับนี้มุ่งเน้นการกระจายอำนาจในการตัดสินใจ ดำเนินการได้อย่างรวดเร็ว ทันต่อสถานการณ์ แต่พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551 ก็บัญญัติให้อำนาจปลัดกระทรวงหรืออธิบดีในฐานะผู้บังคับบัญชาในส่วนกลางในการดำเนินการทางวินัยกับข้าราชการในสังกัดของตนเอง ไม่ว่าจะเป็นสังกัดส่วนกลางหรือสังกัดส่วนภูมิภาค ดังนั้น การที่กฎหมายทั้งสองฉบับต่างให้อำนาจให้กับผู้มีอำนาจทั้งสอง ย่อมก่อให้เกิดช่องว่างได้ว่าผู้มีอำนาจคนใดคนหนึ่งเลือกที่จะดำเนินการเองได้กับผู้ถูกดำเนินการคนใด คนหนึ่ง หรืออาจจะเลือกไม่ดำเนินการกับผู้ถูกดำเนินการคนใดคนหนึ่งก็ได้ และปัญหาประการสำคัญอีกประการหนึ่งคือ การที่มีอำนาจในการดำเนินการทางวินัยมากกว่า 1 อำนาจนั้น ย่อมมีปัญหาที่ตามมาคือ การพิจารณาระดับโทษที่ย่อมได้รับผลที่แตกต่างกันได้ หากเป็นเรื่องในลักษณะเดียวกันหรือเหมือนกันกับจังหวัดอื่นๆ หรือเหมือนกันกับส่วนกลาง ซึ่งเป็นปัญหาในทางกฎหมายที่กระทบต่อผู้ถูกลงโทษอย่างร้ายแรง

ดังนั้นจะเห็นได้ว่าการที่มีกฎหมายที่ให้อำนาจให้แก่ผู้มีอำนาจในการที่จะดำเนินการทางวินัยกับข้าราชการที่มีระดับต่ำกว่าชำนาญการพิเศษ ที่สังกัดส่วนกลางแต่ไปปฏิบัติหน้าที่ในส่วนภูมิภาคมี 2 อำนาจ โดยที่ยังไม่มีความชัดเจนว่าผู้มีอำนาจใด มีหน้าที่แค่ไหนเพียงไร ทั้งผู้ว่าราชการจังหวัดที่เป็นผู้บังคับบัญชาในส่วนภูมิภาคและปลัดกระทรวงหรืออธิบดีที่เป็นผู้บังคับบัญชาในส่วนกลาง ต่างยังมีอำนาจของแต่ละคนในการดำเนินการทางวินัยกับข้าราชการดังกล่าวได้ จึงส่งผลให้การดำเนินการทางวินัยดังกล่าวยังขาดความชัดเจน อาจเกิดการเลือกปฏิบัติได้ และเมื่อเป็นเช่นนี้ ย่อมก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมกับผู้ถูกดำเนินการทางวินัยเป็นการบังคับใช้กฎหมายก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมและเกิดความเดือดร้อนเสียหายกับผู้ถูกดำเนินการทางวินัย

4.2 ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการมอบอำนาจตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 ให้กับผู้ว่าราชการจังหวัดในการบังคับใช้กระบวนการทางวินัยกับข้าราชการที่ต่ำกว่าชำนาญการพิเศษในราชการบริหารส่วนภูมิภาคที่ไม่สอดคล้องกับหลักความเสมอภาค

ปัจจุบันเป็นที่ปรากฏชัดว่าส่วนราชการต่างๆที่มีบริหารราชการส่วนภูมิภาค มีการมอบอำนาจให้ผู้ว่าราชการจังหวัดดูแลรับผิดชอบข้าราชการที่สังกัดส่วนกลางแต่ไปปฏิบัติหน้าที่ในส่วนภูมิกานั้น เพื่อให้การบริหารราชการแผ่นดินที่มีอยู่ทุกจังหวัดไม่สะดุด เกิดประโยชน์สุขของประชาชนได้อย่างรวดเร็ว ต่อเนื่อง ทันต่อสถานการณ์ การมอบอำนาจนั้นรวมไปถึงการมอบอำนาจให้มีการดำเนินการทางวินัยกับข้าราชการที่มีระดับต่ำกว่าชำนาญการพิเศษที่ไปปฏิบัติงาน ยังราชการบริหารส่วนภูมิภาค แต่ขณะเดียวกันการมอบอำนาจให้ดำเนินการทางวินัยกับข้าราชการกลุ่มนี้ มีการมอบอำนาจได้ 2 ลักษณะ กล่าวคือ กรณีที่ปลัดกระทรวงหรืออธิบดีที่เป็นผู้บังคับบัญชาในส่วนกลางสามารถมอบอำนาจในการดำเนินการทางวินัยให้กับผู้ว่าราชการจังหวัดที่เป็นผู้บังคับบัญชาในส่วนภูมิภาค ภายใต้พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 มาตรา 57 (9) และกรณีที่ปลัดกระทรวงหรืออธิบดีจะมอบอำนาจให้ผู้ใดสามารถดำเนินการทางวินัยได้นั้นกฎหมายกำหนดไว้ว่าต้องมอบอำนาจให้กับผู้ได้บังคับบัญชาที่มีระดับต่ำลงมาที่กำหนดไว้ภายใต้พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551 มาตรา 90 วรรคสาม ซึ่งกฎหมายฉบับนี้ก็ไม่ได้เป็นการตัดอำนาจตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 กล่าวคือ หากไม่ได้มีการมอบอำนาจตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551 มาตรา 90 วรรคสาม ก็ยังสามารถมอบอำนาจได้ตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน

จากการศึกษาพบว่า การมอบอำนาจที่ส่วนราชการแต่ละแห่งยังคงมีการมอบอำนาจโดยอาศัยกฎหมายที่แตกต่างกัน อีกทั้งการมอบอำนาจให้ผู้ว่าราชการจังหวัดตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 ในการดำเนินการทางวินัยกับข้าราชการดังกล่าว การพิจารณาโดยผู้ว่าราชการดำเนินการ มีผู้ว่าราชการจังหวัดถึง 76 จังหวัด การพิจารณาให้ความเห็นระดับโทษย่อมมีความแตกต่างกันเองในแต่ละจังหวัดในการทำความผิดที่เหมือนกัน หรือคล้ายกันในสาระสำคัญ หากเป็นกรณีส่วนราชการต่างๆ อาศัยกฎหมายคนละฉบับในการมอบอำนาจดังกล่าว ย่อมเป็นการขัดกับหลักความเสมอภาคในทางกฎหมาย

จากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่า พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 และพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551 ซึ่งยังคงไม่สอดคล้องกันในกฎหมายทั้ง 2 ฉบับ ทั้งยังก่อให้เกิดปัญหาความไม่เสมอภาคในการปฏิบัติกับผู้ถูกดำเนินการ ทางวินัย ซึ่งการทำความผิดนั้นผู้กระทำความผิดจะต้องได้รับการปฏิบัติที่เสมอภาคและมีความเท่าเทียมกัน จะไม่ปฏิบัติโดยแตกต่างกันทั้งผู้มีอำนาจและกฎหมายที่ให้อำนาจนั้นๆ

ดังนั้นจะเห็นได้ว่า การที่กฎหมายที่บัญญัติในเรื่องของการมอบอำนาจในการดำเนินการทางวินัยไว้ 2 ฉบับ ซึ่งสามารถจะดำเนินการตามกฎหมายฉบับใดก็ได้ ย่อมเป็นปัญหาว่าพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 กำหนดให้ผู้บังคับบัญชาในส่วนกลางสามารถมอบอำนาจให้กับผู้ว่าราชการจังหวัดในการดำเนินการทางวินัยได้ และก็ยังต้องมีพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน

พ.ศ. 2551 กำหนดให้ผู้บังคับบัญชาในส่วนกลางจะต้องมอบอำนาจให้กับผู้ใต้บังคับบัญชาของตนเองเท่านั้น เมื่อเป็นเช่นนี้ ไม่เป็นการบังคับผู้บังคับบัญชาว่ากรณีจะมอบอำนาจให้ผู้ใดดำเนินการทางวินัยกับข้าราชการที่มีระดับต่ำกว่าชำนาญการพิเศษที่ไปปฏิบัติราชการในส่วนภูมิภาค จะใช้กฎหมายฉบับใดในการอ้างอิงในการมอบอำนาจก็ได้ และทำให้ส่วนราชการที่มีราชการบริหารส่วนภูมิภาค สามารถเลือกใช้กฎหมายฉบับใดในการมอบอำนาจก็ได้ ส่งผลให้ส่วนราชการหนึ่งมอบอำนาจให้ผู้ว่าราชการจังหวัดได้ หรือส่วนราชการหนึ่งไม่มอบอำนาจให้ผู้ว่าราชการจังหวัดแต่มอบอำนาจให้กับผู้ใต้บังคับบัญชาของตน จึงไม่เป็นธรรมกับผู้ที่ถูกกระทบสิทธิจากกฎหมายทั้งสองฉบับดังกล่าว

4.3 ปัญหาทางกฎหมายของการพิจารณาตรวจสอบการดำเนินการทางวินัยกรณีร้ายแรงของ อ.ก.พ. กรม และ อ.ก.พ. จังหวัดที่ไม่สอดคล้องกับสิทธิในกระบวนการยุติธรรม

การดำเนินการทางวินัยมี 2 ลักษณะ คือ การดำเนินการทางวินัยอย่างไม่ร้ายแรงและการดำเนินการทางวินัยอย่างร้ายแรง สำหรับผู้ที่ถูกดำเนินการทางวินัยอย่างไม่ร้ายแรงเมื่อกระบวนการสอบสวนเสร็จสิ้นแล้ว ผลการสอบสวนแล้วเป็นความผิดวินัยอย่างไม่ร้ายแรงที่มีระดับโทษ ได้แก่ ภาคทัณฑ์ ตัดเงินเดือน และลดเงินเดือน จะต้องรายงานสำนวนการสอบสวนนั้นต่อ อ.ก.พ. กระทรวง โดยไม่ต้องรายงานต่อ อ.ก.พ. กรม หรือ อ.ก.พ. จังหวัดแต่อย่างใด แต่สำหรับการดำเนินการสอบสวนทางวินัยอย่างร้ายแรง เมื่อดำเนินการสอบสวนเสร็จสิ้นแล้ว โดยเฉพาะผลของการสอบสวนทางวินัยมีระดับโทษ ปลดออกหรือไล่ออกเท่านั้น ที่จะต้องรายงานต่อ อ.ก.พ. กรม หรือ อ.ก.พ. จังหวัด แล้วแต่กรณี เมื่อการพิจารณาของ อ.ก.พ. กรม หรือ อ.ก.พ. จังหวัด มีมติเป็นประการใด ผู้สั่งแต่งตั้งคณะกรรมการจะต้องมีคำสั่งลงโทษเพื่อก่อให้เกิดสิทธิในการอุทธรณ์หากกรณีไม่เห็นด้วยกับคำสั่งลงโทษนั้น หรือกลับไปสอบสวนใหม่ ฯลฯ ให้เป็นไปตามมตินั้น ซึ่งกรณีที่ อ.ก.พ. กรม หรือ อ.ก.พ. จังหวัด มีมติในระดับโทษไม่ว่าจะปลดออกหรือไล่ออกก็จะต้องมีการรายงานต่อ อ.ก.พ. กระทรวง ที่ผู้ถูกดำเนินการทางวินัยนั้นสังกัดเพื่อพิจารณาต่อไป

จากการศึกษาพบว่า กฎหมายที่กำหนดให้การรายงานการสอบสวนทางวินัยนั้นอยู่ในพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551 กำหนดให้ อ.ก.พ. กรม อ.ก.พ. จังหวัด มีหน้าที่เกี่ยวกับการตรวจสอบสำนวนการสอบสวนทางวินัย กรณีเป็นการกระทำความผิดวินัยอย่างร้ายแรง ซึ่งการจะส่งเรื่องให้ อ.ก.พ. กรม หรือ อ.ก.พ. จังหวัด ได้นั้น จะต้องพิจารณาว่าตอนที่มีการสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนใครคือผู้มีอำนาจในการแต่งตั้ง หากเรื่องนั้น ผู้บังคับบัญชาในส่วนกลางแต่งตั้งก็ต้องรายงานต่อ อ.ก.พ. กรม หากเป็นการแต่งตั้งโดยผู้บังคับบัญชาในส่วนภูมิภาค ก็ต้องรายงานต่อ อ.ก.พ. จังหวัด นอกจากนี้ ในกฎหมายฉบับนี้ยังกำหนดว่า กรณีที่ผู้บังคับบัญชาได้สั่งลงโทษแล้ว ให้รายงาน ต่อ อ.ก.พ. กระทรวง ซึ่งผู้ถูกดำเนินการทางวินัยสังกัดอยู่ เพื่อพิจารณา และในเรื่องของการอุทธรณ์นั้นตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือนยังได้กำหนดว่า ผู้ที่ถูกสั่งลงโทษตามพระราชบัญญัตินี้ ผู้นั้นมีสิทธิอุทธรณ์ต่อ ก.พ.ค. ภายในสามสิบวันนับแต่วันทราบหรือถือว่าทราบคำสั่ง ดังนั้นเมื่อพิจารณาตามขั้นตอนของการรายงานการสอบสวนทางวินัยอย่าง

ร้ายแรงนั้น สิทธิในการอุทธรณ์จะเกิดขึ้นต่อเมื่อส่วนราชการมีคำสั่งลงโทษและผู้ถูกลงโทษ ได้รับทราบคำสั่งจากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่าการที่มี อ.ก.พ. อันเป็นองค์กรที่จะพิจารณาการสอบสวนทางวินัยอย่างร้ายแรงที่มีผลกระทบต่อสิทธิของผู้ถูกลงโทษ หรือเรียกได้ว่าเป็นองค์กรที่ให้ความเป็นธรรมภายในหน่วยงาน แต่เมื่อองค์กรนี้มีอยู่มากกว่าหนึ่งองค์กรที่จะพิจารณาความผิดของผู้ถูกลงโทษที่ไปปฏิบัติหน้าที่โดยพิจารณาแตกต่างกันด้วยเหตุผลการทำงานต่างพื้นที่เท่านั้น ดังนั้นย่อมส่งผลให้เกิดความไม่เป็นธรรม และไม่คุ้มครองสิทธิของผู้ที่กระทบสิทธิอันพึงได้รับ

ดังนั้นจะเห็นได้ว่า กรณีข้าราชการที่มีระดับต่ำกว่าชำนาญการพิเศษลงมาที่สังกัดส่วนกลาง แต่ไปปฏิบัติหน้าที่ในราชการบริหารส่วนภูมิภาค อยู่ในข่ายที่อาจได้รับการพิจารณาผลทางวินัยที่แตกต่างไปจากผู้ที่ปฏิบัติในส่วนกลาง และเมื่อผลการพิจารณาที่มีความแตกต่างกัน ย่อมมีทั้งผู้ที่เสียประโยชน์หรือได้ประโยชน์ ย่อมทำให้เกิดข้อเปรียบเทียบกันได้ หากเรื่องที่ได้รับการพิจารณานั้นเป็นเรื่องของการกระทำความผิดที่ใกล้เคียงกัน อ.ก.พ. กรม อาจจะพิจารณามีมติให้เปลี่ยนแปลงโทษหรือลดโทษ และ อ.ก.พ. จังหวัด อาจพิจารณาให้กลับไปสอบสวนใหม่ หรือมีมติ เพิ่มโทษ ก็ได้ อันเป็นความแตกต่างกันอย่างมากในความผิดที่ใกล้เคียงกัน หรือในทางกลับกัน อ.ก.พ. จังหวัดอาจจะพิจารณาลดโทษ อ.ก.พ. กรม อาจจะพิจารณาเพิ่มโทษได้ รวมไปถึงส่วนราชการต่างๆ ที่มีราชการบริหารส่วนภูมิภาคด้วย จึงทำให้การมี อ.ก.พ. มากกว่าหนึ่งองค์กรในการพิจารณาข้าราชการในกระทรวงเดียวกัน ส่งผลเสียกับผู้ถูกระทบสิทธิ และก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรม

5. ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยเห็นควรให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการทางวินัยข้าราชการ ที่ระดับต่ำกว่าชำนาญการพิเศษที่สังกัดส่วนกลางแต่ไปปฏิบัติหน้าที่ในราชการบริหารส่วนภูมิภาค ดังนี้

1) แก้ไขเพิ่มเติม บทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 มาตรา 57 (9) โดยไม่ต้องกล่าวถึงการดำเนินการทางวินัยข้าราชการที่สังกัดส่วนกลางแต่ไปปฏิบัติหน้าที่ในส่วนภูมิภาค เพื่อให้ผู้บังคับบัญชาของข้าราชการกลุ่มนี้ ดำเนินการทางวินัยกับข้าราชการของตนเอง โดยไม่เป็นการดำเนินการทางวินัยโดยหน่วยงานอื่น และจะได้เป็นการแก้ไขปัญหาการเลือกปฏิบัติของผู้ว่าราชการจังหวัดกับผู้บังคับบัญชาของข้าราชการกลุ่มนี้ได้ อีกทั้งยัง เห็นควรให้มีองค์กรเพียงองค์กรเดียวที่ทำหน้าที่ในการดำเนินการทางวินัยกับข้าราชการในส่วนกลาง เพื่อจะได้เป็นองค์กรที่รับผิดชอบการดำเนินการทางวินัยกับข้าราชการที่สังกัดส่วนกลาง

2) แก้ไขเพิ่มเติม บทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 มาตรา 57 (9) โดยให้มีเนื้อหาไม่ต้องกล่าวถึงการมอบอำนาจจากส่วนกลางให้ผู้ว่าราชการจังหวัดในการดำเนินการ

ทางวินัยกับข้าราชการที่สังกัดส่วนกลางแต่ไปปฏิบัติหน้าที่ในส่วนภูมิภาคอีกทั้งยังเห็นควรให้มีองค์กรเพียงองค์กรเดียวที่ทำหน้าที่ในการดำเนินการทางวินัยกับข้าราชการ ในส่วนกลางที่ไปปฏิบัติหน้าที่ในส่วนภูมิภาค

3) แก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2552 โดยกำหนดเรื่อง อำนาจการพิจารณาการดำเนินการทางวินัยในองค์กร ให้เหลือเพียงองค์กรเดียวในการช่วยตรวจสอบกระบวนการดำเนินการทางวินัยภายในองค์กร หรือกำหนดให้ อ.ก.พ. กระทรวงเพียงองค์กรเดียวในการพิจารณาการดำเนินการทางวินัยทั้งอย่างร้ายแรงและ อย่างไม่ร้ายแรง โดยไม่ต้องผ่านการตรวจสอบจาก อ.ก.พ. กรม หรือ อ.ก.พ. จังหวัดอีกแต่อย่างใด

บรรณานุกรม

ชาญชัย แสวงศักดิ์.(2559). คำอธิบายกฎหมายปกครอง (พิมพ์ครั้งที่ 24). กรุงเทพมหานคร :สำนักพิมพ์วิญญูชน.
นันทวัฒน์ บรมานันท์.(2553). กฎหมายปกครอง (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: วิญญูชน.

ชัยวัฒน์ วงศ์วัฒนสานต์. (2540) กฎหมายวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ : จีรรัชการพิมพ์.

อุดม รัฐอมฤต และคณะ. (2545) การปฏิรูประบบวินัย อุทธรณ์ และร้องทุกข์ของเจ้าหน้าที่ของรัฐ. กรุงเทพมหานคร : สถาบันวิจัยและให้คำปรึกษาแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สัญชัย ศิริเดช.(2555) ปัญหาการใช้ดุลพินิจเกี่ยวกับการลงโทษทางวินัยของข้าราชการพลเรือน: ศึกษากรณีที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. ชี้มูลความผิดทางวินัย. วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์.

สัญชัย ศิริเดช. (2555) ปัญหาการใช้ดุลพินิจเกี่ยวกับการลงโทษทางวินัยของข้าราชการพลเรือน: ศึกษากรณีที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. ชี้มูลความผิดทางวินัย. วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์.